

Олеся Дроздовська

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6687-4518>

кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник
Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника
(Львів, Україна)
olesyadroz@gmail.com

УДК 070:32](=161.2)(470+571)”1917/1918”

УКРАЇНЬСЬКА ПРЕСА СІРОГО ТА ЖОВТОГО КЛИНІВ У 1917–1918 рр.

DOI: <https://doi.org/10.37222/2786-7552-2022-1-7>

Статтю присвячено вивченню малознаного фрагмента історії української преси. Мова йде про газети, які у 1917–1918 рр. презентували політичні погляди і сприяли консолідації українців Сірого та Жовтого Клинів – регіонів компактного проживання вихідців з українських земель у Росії. Це – видання «Зоря Нового Життя» (Славгород, 1917), «Оренбургське Українське Життя» (Оренбург, 1918), «Українець на Сибіру» (Омськ, 1918), «Українське Слово» (Томськ, 1918) та «Український Голос» (Омськ, 1917–1918). Мета статті – реконструювати історію українського пресовидання на Сірому та Жовтому Клині, визначити мету і завдання досліджуваних видань, здійснити аналіз їхнього інформаційного наповнення, зафіксувати імена осіб, що брали участь у їхньому створенні й функціонуванні. Для досягнення означеної мети застосовано загальнонаукові (аналіз, синтез, узагальнення) і спеціальні (реконструкція історичних подій, функціональний аналіз, контент-аналіз) методи наукового дослідження. Аналіз стану вивчення історії української преси у Росії періоду Національно-визвольних змагань 1917–1921 рр. засвідчив, що заявлена тема донині не порушувалася у науковому просторі України та світу. У статті систематизовано усю відому інформацію про досліджувані друковані ЗМІ, встановлено час і орієнтовну тривалість виходу, періодичність, зафіксовано імена редакторів, авторів, здійснено аналіз текстуального комплексу та визначено політичні позиції. До наукового обігу введено тижневик «Оренбургське Українське Життя». Висловлено припущення, що газета «Українець на Сибіру» – нереалізований пресовий проєкт. У висновках наголошується, що вивчення окремих фрагментів історії української друкованої журналісти-

ки, зокрема видань, які в один і той же час виходили в одному і тому ж регіоні, сприяє проявленню особливостей досліджуваних медіа та специфіки цільової аудиторії, що визначала редакційну політику, спосіб відображення актуальних для певної території у певний період проблем. У процесі такої роботи вдається виявити й акцентувати ті лакуни історії часописів і осіб, причетних до їхнього функціонування, які на момент підготовки актуальної статті не вдалося заповнити, а відтак – окреслити напрями і перспективи наступних наукових досліджень.

Ключові слова: Жовтий Клин, Сірий Клин, українська преса, «Зоря Нового Життя», «Оренбургське Українське Життя», «Українське Слово», «Український Голос».

Постановка проблеми. Перша світова війна, перерозподіл політичної карти світу, формування нових суспільно-економічних відносин – такими, якщо формулювати лаконічно, були об'єктивні реалії другого десятиліття ХХ ст., які давали шанс українському народові на здобуття державності. Національне відродження, що з новою силою вибухнуло у той час на етнічних українських землях, охопило й тих представників українського народу, які через різні життєві обставини проживали поза їхніми межами. Ця хвиля піднесення не минула й українців, розселених у різних регіонах Російської імперії. Друга половина другого десятиріччя ХХ ст. – це той короткий міжтоталітарний період, коли українці Росії змогли заявити про себе і спробувати поборотися за свої права. У цей час активізувалася діяльність громадських інституцій та партій, відбувалися з'їзди, демонстрації, засновувалися пресові видання. Окрім Москви та Петрограда (тепер – Санкт-Петербург), українські часописи вперше почали виникати у таких віддалених від обох столиць імперії регіонах, як: Далекий Схід, Закавказзя, Кубань, Південно-Західний Сибір, Поволжя, Середня Азія. В історико-бібліографічному дослідженні «Українська преса в Україні та світі ХІХ–ХХ ст.» зафіксовано 31 назву україномовних газет і журналів, які впродовж 1917–1918 рр. виходили у Росії та на землях, що до тектонічних політичних зрушень 1917 р. перебували у її складі: 19 часописів побачили світ у 1917 р., 12 – у 1918 р. [34, т. 5, с. 40–42, 53–54, 103, 123, 135, 159, 232, 234–245, 287, 300–302, 308–310, 315–316, 332–335; т. 6, с. 80–81, 97, 117–118, 138–139, 200–201, 203–204, 237, 302–304, 310–311, 313–315, 332–333]. До

цієї праці увійшло три із п'яти встановлених нами на нинішньому етапі дослідження газети, у створенні й функціонуванні яких брали участь українці Сірого (нині – території, що належать до Алтайського краю, Новосибірської, Омської, Томської, Тюменської областей Російської Федерації (далі – РФ) та північних регіонів Казахстану [14, с. 66]) й Жовтого (територія компактного проживання вихідців з України на землях, які тепер належать до Астраханської, Волгоградської, Оренбурзької, Пензенської, Саратовської, Ульяновської областей РФ, Калмикії, Татарстану і західних регіонів Казахстану [14, с. 66]) Клинів. Серед видань, які зареєстровані у зазначеній колективній праці співробітників Науково-дослідного інституту пресознавства Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника, – газети «Зоря Нового Життя», «Українське Слово» та «Український Голос». Часописи «Оренбургське Українське Життя» та «Українець на Сибіру» не потрапили до неї, оскільки відомості про перший з них були віднайдені лише у процесі роботи над пропонованим науковим дослідженням, а другий, ймовірно, залишився нереалізованим пресовим проектом. Лише дві із цих газет – «Українське Слово» та «Український Голос» – збереглися до наших днів.

Мета дослідження – реконструювати історію українського пресовидання на Сірому та Жовтому Клинах, визначити мету і завдання досліджуваних видань, здійснити аналіз інформаційного наповнення, зафіксувати імена осіб, що брали участь у їхньому створенні та функціонуванні, і водночас у такий спосіб актуалізувати питання важливості вивчення малознаних епізодів історії української друкованої журналістики.

Об'єкт дослідження – українські пресові видання Сірого та Жовтого Клинів: «Зоря Нового Життя» (Славгород, 1917), «Оренбургське Українське Життя» (Оренбург, 1918), «Українець на Сибіру» (Омськ, 1918), «Український Голос» (Омськ, 1917–1918) та «Українське Слово» (Томськ, 1918).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Історія української преси, яка впродовж 1917–1918 рр. виходила у різних регіонах колишньої Російської імперії, є невеликим фрагментом надзвичайно насиченої і складної історії української друкованої журналістики періоду Національно-визвольних змагань 1917–1921 рр. Упродовж останнього десятиріччя українськими вченими здійснено низку досліджень, що

сприяють уведенню до наукового обігу тих друкованих засобів масової інформації (та їхніх творців), які не пережили революційних та воєнних потрясінь ХХ ст. і втрачені назавжди або тривалий час очікували на увагу до себе у бібліотечних та архівних сховищах. Реконструкції історії створення, аналізові специфіки функціонування, розкриттю мети і завдань, дослідженню проблематико-тематичного спектра публікацій та особливостей структури українських газет і журналів Далекого Сходу, Закавказзя, Кубані, Середньої Азії, а також вивченню ролі окремих осіб у формуванні українського медіапростору у цих регіонах присвячено наукові розвідки В. Доманського [9], О. Дроздовської [10; 11], Н. Кулеші [16; 17], З. Наконечної [20], Л. Сніцарчук [28]. Окремі дослідження українських вчених допомагають доповнити знання про українські часописи, які не представлені в українських книгозбірнях і архівах. Наприклад, О. Хоменко у монографії «Далекосхідна одісея Івана Світа» розкрила зміст унікальних українських газет «Добробут» і «Манівець», які у 1920 р. виходили на залізничній станції Маньчжурія (територія компактного проживання українців у т. зв. «зоні розмежування»; тепер – у складі КНР) [37, с. 33].

Методи дослідження. Для підготовки пропонованого дослідження здійснено наукове опрацювання першоджерел – газет та журналів 1917–1939 рр., які в означений період виходили як на етнічних українських землях, так і в діаспорі. Серед них: зальцведельське «Вільне Слово», київська «Нова Рада», львівський «Вісник», томське «Українське Слово», харбінський «Маньджурський Вістник». Відтворенню історії української преси Сірого та Жовтого Клинів у 1917–1918 рр. допомогли історичний, логічний та описовий методи наукового дослідження. З метою вивчення функціонального призначення цих видань та текстів, опублікованих на їхніх шпальтах, застосовано методи функціонального аналізу та контент-аналізу, а для підготовки висновків і узагальнень – методи аналізу, синтезу, індукції та дедукції.

Виклад основного матеріалу. Першим часописом українців Сірого Клину був тижневик «Зоря Нового Життя». На час підготовки пропонованої розвідки нам не вдалося віднайти жодного числа цього видання. Єдине джерело інформації про нього (хронологічно близьке до часу його виходу, а тому й достовірне) – кореспонденція Олекси Северіяна, яка 24 вересня

1917 р. була опублікована у київському щоденнику «Нова Рада». Автор зазначеного матеріалу розповідав про зустріч з делегатом Кулундинської Центральної Ради до Української Центральної Ради (далі – УЦР). Зокрема, він повідомляв, що отримав у подарунок від свого співбесідника-«кулундинця» «три перших числі їхньої тижневої газети “Зоря нового життя”» [27]. Це дає нам підстави твердити, що до 24 вересня 1917 р. у світ вийшло щонайменше три числа цього видання. За поданням З. Кузелі, цей часопис виходив у «Кулунді на Сибірі». Щодо конкретного місця функціонування газети він мав сумніви, тому зафіксував його таким чином: «Чи не в Славгороді?» [15, с. 2]. Непрямі факти, зауважені нами у кореспонденції О. Северіяна, дають підстави твердити, що припущення З. Кузелі не було помилковим. Зокрема, автор новорадівського матеріалу розповідав, що Славгород (тепер – адміністративний центр однойменного муніципального утворення й адміністративно-територіальної одиниці Алтайського краю Російської Федерації) у той час був як адміністративним, так і культурним осередком Кулундинського степу – регіону, що свого часу став домішкою для багатьох переселенців з України. У 1917 р. тут активізувалося українське національне життя. Як зазначає журналіст, «відбуваються з'їзди, видається газета (переконані, що йдеться саме про «Зорю Нового Життя». – *О. Д.*), працює “Кулундинська Центральна Рада”» [27].

У цій же публікації зафіксовано ще кілька фактів до історії «Зорі Нового Життя»: 1) прізвище редактора – П. Синянський; 2) одна з проблем, яку акцентував тижневик, – повернення українців Сибіру до України; 3) політична позиція – соціалістичної орієнтації. Про те, що часопис міг бути ретранслятором «лівих» політичних поглядів (близьких до ідейних, соціально орієнтованих, переконань керманічів УЦР), свідчить фрагмент кореспонденції О. Северіяна, увагу якого привернули коментарі редактора славгородської газети щодо повернення українців на батьківську землю, – він радить «сибірякам» «не квапитись на Україну, бо та земля, на яку вони думають сісти, ще не відібрана у панів, а ті права та воля, що має тепер народ, то “слизький в’юн в руках”, котрого треба ще добре тримати...» [27].

Другий український часопис Сірого Клину – «Український Голос»¹ – почав виходити в Омську 16 грудня 1917 р. Рішення

¹ Газета зберігається у бібліотеці Української вільної академії наук (Нью-Йорк). Висловлюємо щиро вдячність шановній пані Людмилі Шпильовій за

про видавання газети як «політичного, економічного і культурно-просвітнього тижневика» було ухвалено ще 4 серпня на Першому українському з'їзді Сибіру [4]. Її редакторами у 1917 р. були Сергій Тележинський² та Овсій Биба³. Від січня 1918 р., після їхнього від'їзду з Омська, цю функцію було доручено редакційній колегії [3], поіменний склад якої у вихідних даних часопису не розкривався. Видавався тижневик новоствореною Українською видавничою спілкою в Омську [33], друкувався – у місцевій парафіяльній друкарні. Загалом відомо про вихід у світ сімох чисел цього «одинокого українського органу на Сибіру» [26, с. 3]: 1917 р. – три числа, 1918 р. – чотири [34, т. 5, с. 309]. Останнє (4-ге) число, зафіксоване на час підготовки нашого дослідження, побачило світ 25 січня 1918 р. Судячи з висловленого у програмній статті сподівання редакції на підтримку читачів й однодумців «у сій надзвичайно важній роботі» [23], газета засновувалася із незначним стартовим капіталом, який в умовах політичної та економічної нестабільності не міг забезпечити їй тривале життя. Незважаючи на це, перші номери тижневика (у 1917 р.) надсилалися читачам «для ознайомлення безоплатно» [7].

У вступному слові, яке було опубліковане у першому числі «Українського Голосу», наголошувалося, що основним завданням часопису українців Сибіру буде «пробудження національної самосвідомості... серед місцевого, з-де-більш уже зрусифіцерованого українського громадянства» [23]. Навчити читачів правильно читати україномовні тексти – один із кроків засновників газети до виконання окресленого завдання. Реалізовувалося воно таким чином: під логотипом тижневика

надіслані фотокопії та можливість опрацювати й ввести до наукового обігу конкретизовані відомості про вихідні дані та змістове наповнення цього рідкісного українського пресового видання.

² У вихідних даних газети прізвище подавалося як Тележинський. Можливо, це Тележинський Сергій Федорович – український хоровий диригент, композитор, член Музичного товариства імені Миколи Леонтовича [32]. Він у 1907–1908 рр., як і О. Биба, був одним із авторів київського щоденника «Рада» [30, с. 684, 703, 713, 722, 725, 732, 753, 847, 850, 851, 873–876, 1054].

³ Прапорщик, учасник 1-го Всесибірського українського з'їзду, на якому йому було делеговано місію представника українців Сибіру в Українській Центральній Раді [29]. Один із авторів київських щоденників «Рада» (від 1907 р. був власним кореспондентом газети у Черкаському повіті; друкувався під криптонімом О. Б. [30, с. 292, 555–558, 564, 933, 940, 952, 958, 1028, 1029, 1031, 1032, 1034, 1037–1041]) та «Нова Рада» (у 1917 р. писав про проблеми українців у Сибіру [2, с. 4]).

подавалася інформація про те, як правильно читати українські літери «И», «Е» та «Є» [8]. Мовне питання як рушія національного відродження редакція акцентувала й заміткою «Як називаються місяці по українському», передрукованою з київського журналу «Комашня» [39].

Видавці газети декларували лояльне ставлення до всіх націй і народностей: «Ми не будемо ганьбити чужого, а своє вихваляти: ми будемо ставитися з повагою до всіх націй і їх національної культури. Се питання ми вважаємо найголовнішим» [23]. Вони також наголошували, що часопис буде речником популярної у той час соціалістичної ідеології, пропагуватиме ідею автономного статусу Української Народної Республіки та автономії Сибіру у складі Російської федеративної республіки, підтримуватиме скликання Всеросійських Установчих Зборів, домагатиметься для українців у Росії «таких прав, які матимуть національні меншости на Україні» [23]. Засновники «Українського Голосу» заявляли, що підтримуватимуть й інші задекларовані у III Універсалі (його текст був опублікований у першому номері) позиції УЦР, зокрема щодо умов припинення війни, регулювання економіки у державі, забезпечення прав працюючих, розподілу землі. Ці переконання редакторського колективу визначали не лише функції газети (інформаційну та кореляційну), а й коло висвітлюваних на її шпальтах тем, серед яких: встановлення миру, збереження незалежності України, здобуття автономного статусу Сибіру, проведення виборів до Всеросійських Установчих Зборів, здійснення земельної реформи, протистояння з більшовиками. Стосовно висвітлення життя українців у Сибіру редакція окреслила чотири основні проблемні напрями, на яких планувала концентрувати увагу читачів: 1) рееміграція з Сибіру до України; 2) проблеми кооперативного руху у краї; 3) «культурно-просвітний розвиток широких мас українства»; 4) підвищення якості загальної та професійної освіти [23]. Зазначимо, що за досить короткий період функціонування «Українського Голосу» не всі теми були розкриті.

Неширока рубрикація газети (представлена рубриками: «З життя українців на Сибіру» (згодом – «На Сибіру»), «По наших селах», «Місьцеве життя», «На Україні», в інших числах – «Українська Республіка і большевицьке “правительство”», «Новини української літератури» та «Останні вісти») свідчить про сконцентрованість редакції на висвітленні подій в Україні

та життя українців у сибірському регіоні (зокрема, подавалася інформація про діяльність Головної Української Ради на Сибіру, Української вільної громади та Української видавничої спілки в Омську, омського відділу Українського центрального галицько-буковинського комітету допомоги жертвам війни).

Серед авторів «Українського Голосу»: Дм. Адамович, О. Биба (під крипт. О. Б.), З. Качалай, У. Михайлюк, А. Олексюк, М. Ставицький, Йосип Ус, Петро Чарун та приховані під криптонімами Д. А...ко, Б. Г., С. В.

Можливо, після 25 січня 1918 р. тижневик продовжив функціонувати п. н. «Українець на Сибіру». На спільності історії цих двох пресових одиниць наголошує О. Хоменко у згаданій монографії. Науковиця зазначає, що в Омську у грудні 1917 р. почав виходити «Український Голос», який згодом змінив назву на «Українець на Сибіру» [37, с. 15]. Дослідник історії українського пресового слова у Росії О. Малицький висловлює припущення, що 1918 р. світ побачило чотири числа цієї газети [36, с. 50]. Праці цих вчених є єдиними джерелами, які ставлять під сумнів наше переконання у тому, що «Українець на Сибіру» – це нереалізований пресовий проєкт. На тому, що газета під такою назвою так і не вийшла, наполягає й дослідник минущини українців у Сибіру Р. Захарченко [38]. Про «Українця на Сибіру» згадує А. Животко, однак він помилково стверджує, що газета під цією назвою виходила в Омську у 1917 р. [13, с. 234]. Неясність в історії обох часопису пов'язана зі звітом про з'їзд представників українських організацій у Сибіру, який був опублікований у жовтні 1917 р. у київській «Новій Раді». У ньому повідомлялося про видавничі плани Головної Української Ради на Сибіру: «...з'їзд, приймаючи на увагу велику потребу в часописові, котрий освітлював би зо всіх боків життя українців та інших народів і повідомляв би українців мешканців Сибіру про діяльність Української Центральної Ради в Києві, рівно-ж Головної Української Ради на Сибіру, – ухвалює як найскоріше заснувати популярний часопис з широко-демократичним напрямком... Назву часопису ухвалено прийняти пораяну підпор. Дм. Сулимою: “Українець на Сибіру”. Часопис повинен виходити по можливості не менше одного разу на тиждень» [35, с. 3]. Прояснити ситуацію вдалося завдяки повідомленню редакції «Українського Голосу», в якому зазначалося: «Український з'їзд у м. Омську в засіданні 4 серпня с. р. визнав необхідним

як найскоріше заснувати на Сибіру популярний часопис з широким демократичним напрямком і ухвалив дати йому назву – “Українець на Сибіру”. Ся назва була зазначена і в заклику комітету фундаторів “Української Видавничої Спілки в Омську”. Та позаяк наше видавництво є самостійна, ні від кого не залежна українська організація, то загальні збори членів “Спілки” лишили за собою право змінити назву тижневика» [4]. Отже, на нинішньому етапі дослідження можемо твердити: у 1917 р. газети п. н. «Українець на Сибіру» не існувало. Питання виходу у світ 1918 р. щонайменше одного її числа залишається відкритим.

Від початку й до осені 1918 р. не маємо жодних відомостей про функціонування на Сірому Клині інших українських пресових видань. Лише наприкінці цього року історію української друкованої журналістики у сибірському краї продовжила газета «Українське Слово». Її перший номер побачив світ 12 жовтня 1918 р. у Томську, а сьомий (і останній) відомий, як твердить В. Доманський [9, с. 8], – 4 грудня цього ж року. Газета з підзаголовком «Українська народня газета» виходила двічі на місяць – кожного 5-го і 20-го числа місяця. Видання тиражувалося у друкарні Томського губернського земства. За вихідними даними видавцем та відповідальним редактором часопису був А. Л. Сосновський. Перші два числа цього двотижневика зберігаються у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (Київ) [5, с. 268]. Повнішим є комплект видання (представлений ч. 1–3) у бібліотеці Української вільної академії наук (Нью-Йорк)⁴.

Сприятти комунікації та консолідації українських сил Сибіру – таким, за поданням редакції, було основне завдання «Українського Слова». Розпочинаючи видавання двотижневика, його засновники покладалися як на матеріальну підтримку читачів (мала проявлятися у передплаті видання та його популяризації поміж «знакомих»), так і на їхню співпрацю як авторів матеріалів [21]. З метою формування своєрідної бази даних потенційних передплатників видавці часопису розробили анкету-таблицю (тут мали вписуватися прізвища селян-українців та їхні адреси) й опублікували її у другому номері газети з проханням заповнювати та надсилати до редакції. Про те, що такий спосіб поширення часопису мав успіх, а друковане періодичне українське слово було гостро затребуваним, свідчить

⁴ За інформацією бібліотекарки цієї інституції Л. Шпильової.

повідомлення «Од редакції», опубліковане у третьому числі газети. У ньому, зокрема, зазначалося: «Після вихода двох перших чисел “Українського Слова”, наша Редакція кожного дня дістає багато листів зі всіх кінців великої Сибірі з привітанням та заохотою до дальшої витревалі праці на добро рідної нам всім Неньки-України. Разом з листами дістаємо передплату від одиноких людей і від українських громад, які шлють передплату на 10–100 прим. нашої газети... Бідний полонений Українець, що тяжко заробляє на шахті копійку, крім передплати посилає ще й п'ять карбованців на підмогу газеті, селянин з козачинського повіту пише, що у него сльози радості появились, коли побачив рідну українську газету» [22]. У цьому ж (3-му) числі двотижневика було оголошено передплату на 1919 р. Редакція повідомляла, що з 1 січня 1919 р. газета виходитиме щотижня, а одним із її головних завдань буде «пробудженне національної свідомості переселенців» [25].

Магістральна тема публікацій «Українського Слова» – державна незалежність України та право українського народу самостійно визначатися із напрямом свого розвитку. Для її розкриття редакція обрала два пріоритетні напрями. Перший – просвітницький, що реалізовувався через публікацію передових статей (порушувалися питання завдань українців, українських товариств у Сибіру, налагодження співпраці у культурній та економічній царинах з Україною), есе (торкалися питань віри українців у свої сили і справедливість боротьби, любові до рідної мови), статей і оповідань історичної тематики. Другий напрям – інформування про події громадсько-політичного та культурного життя українців у Сибіру, в інших регіонах Росії, зокрема на Далекому Сході, а також в Україні та світі. З цією метою у двотижневнику публікувалися офіційні документи (як-от: «Резолюція по політичному моменту, принята 2-им Сибірським Всеукраїнським Зіздом в Омську в днях 11, 12 і 13 серпня 1918 р.» (№ 1), «Закон про громадянство Української Держави ухвалений Радою Міністрів» (№ 2), велися рубрики: «На Україні», «3 життя Українців на Сибірі», «Вісти зі світа», «Новинки», «Послідні вісти». Особливо цінною як для тогочасного читача, так і для сучасних дослідників різних аспектів життя українців Сірого Клину є рубрика «3 життя Українців на Сибіру». У 1918 р. матеріали, вміщені у ній, сприяли комунікації та консолідації вихідців з українських земель й військових бранців у Сибіру, а

нині допомагають відтворити забуті або малознані фрагменти тогочасного громадсько-політичного та культурного життя.

Авторський колектив часопису представлений такими іменами: М. Михайлівський, К. Наумовський, І. Савицький, А. Л. Сосновський (припускаємо, що криптоніми -й.- та С-й. належать саме йому), І. Франчук. На жаль, не вдалося встановити автономії автора низки текстів, який підписувався псевдонімом Вересоч. Красне письменство у газеті представлене оповіданнями П. Коробчанського, В. Короленка, О. Островського, громадянською і сатиричною поезією Х. Алчевської, Д. Поповича, В. Самійленка, Г. Супруненко, Г. Чупринки, С. Яричевського.

У переліку українських часописів, які подав Р. Дрок у статті «Українці на Далекому Сході», зафіксовано низку назв видань, що впродовж 1917–1918 рр. виходили не лише на Далекому Сході й у Китаї, а й у містах компактного проживання вихідців з України на Сірому та Жовтому Клинах. Це – омський «Український Голос», томське «Українське Слово», згадані раніше, та «Оренбургське Українське Життя» (Оренбург, 1918) [12, с. 426]. Нам не вдалося віднайти конкретної інформації про дату виходу першого числа зазначеної української газети в Оренбурзі. До слова, це єдиний відомий український часопис, який виходив на Жовтому Клині у 1917–1918 рр.

У кандидатській дисертації А. Молощенкова, присвяченій проблемам переселення українців до Південного Уралу та їхнього етнокультурного розвитку, зазначається, що «Оренбургське Українське Життя», як і її видавець (Крайова Оренбурзько-Тургайська Українська Рада, яка функціонувала до травня 1918 р. [1, с. 66]), було заборонене і закрито постановою Оренбурзького губвиконкому (від 27 травня 1918 р. [31, с. 91]) через причини ідеологічного характеру. Їхню діяльність було потрактовано як ворожу Російській Соціалістичній Федеративній Радянській Республіці [19]. Під владою більшовиків місто перебувало від січня до липня 1918 р. [18]. Отже, дозволимо собі припустити, що кілька чисел газети (щонайменше – перше) вийшло у світ саме у цьому часовому проміжку. Далі – до січня 1919 р. – Оренбург був під контролем армії отамана Оренбурзького козацтва і учасника т. зв. Білого руху генерала О. Дутова [18]. У цей період, можливо, й було відновлено видавання газети. Чи продовжувалася нумерація чисел, чи її було розпочато з першого числа – встановити не вдалося. Однак завдяки повідомленню,

яке опубліковане у першому числі томського «Українського Слова», нині ми можемо зафіксувати кілька епізодів з історії «Оренбургського Українського Життя». Отже, на час 12 жовтня 1918 р. світ побачило два числа газети. Виходила вона як тижневик під гаслом «Хай живе незалежна Україна». Редагував її А. П. Ярмолаєв [24]. Переконані, що йдеться саме про Якіма Павловича Ермолаєва, який на той час жив в Оренбурзькій губернії, а можливо, в Оренбурзі, та мав досвід редагування місцевих російськомовних часописів, зокрема, у 1916 р. був редактором «Оренбургской Жизни» [6, с. 117]. З огляду на російськомовні цитати статті редактора (були опубліковані у згаданому повідомленні томського тижневика) припускаємо, що газета оренбурзьких українців була двомовною – виходила як українською, так російською мовами. Зважаючи на інтерпретацію автора згаданого інформаційного матеріалу в «Українському Слові», редактор «Оренбургського Українського Життя» критично сприймав присутність в Україні німецьких військ як союзників П. Скоропадського. Також він покладав сподівання на допомогу Росії (можливість федерації з якою не заперечував) у звільненні Української держави від «нїмецкаго ига» [24], за що був критикований автором повідомлення у томському часописі.

Висновки. Таким чином, історія української друкованої журналістики Сірого та Жовтого Клинів представлена п'ятьма назвами. З них чотири – реалізовані пресові проекти («Зоря Нового Життя», «Оренбургське Українське Життя», «Українське Слово», «Український Голос») і один, найімовірніше, не втілений у життя замисел («Українець на Сибіру»). Умовними осередками українського національного життя та пресовидання у зазначених місцях компактного проживання українців в Росії були такі міста, як Омськ, Оренбург, Славгород і Томськ. З огляду на досить складну суспільно-політичну ситуацію у цих регіонах українському національному рухові не вдалося здобути значних успіхів, а досліджуваним пресовим одиницям судилося недовге життя – жодній із газет не вдалося протриматися й кількох місяців. Відносно тривалими проектами були омський «Український Голос» та томське «Українське Слово». Нині відомо про вихід у світ семи чисел кожного із них. Плани щодо періодичності втілених у життя медійних задумів були вмотивованими, однак досить амбітними: три видання виходили щотижня, одне – двічі на місяць.

Зазначені часописи гуртували довкола себе місцеве українське населення, були рупором тих українських політичних сил Сірого та Жовтого Клинів, які підтримували державотворчі процеси в Україні. Творцями цих видань були люди, які ще пам'ятали своє коріння і прагнули були єдиними з матірною землею у пориві до національного відродження у роки відносної свободи між руйнуванням старої імперії та становленням нової на території Росії. Життеписи цих людей з активною громадянською позицією дотепер залишаються або невідомими (маємо на увазі редактора «Зорі Нового Життя» П. Синяньського, видавця і відповідального редактора томського «Українського Слова» А. Л. Сосновського та співредактора омського «Українського Голосу» – О. Бибу), або сповнені численних лагун та неточностей (йдеться про редактора «Оренбургського Українського Життя» Я. Єрмолаєва та другого співредактора омської газети – С. Тележинського).

Вивчення окремих епізодів минулого української друкованої журналістики – видань, які в один і той же час виходили в одному і тому ж регіоні, – сприяє проявленню особливостей процесу формування і функціонування українських медіа та їх взаємодії зі споживачами інформації у певний період на певній території. Такий підхід також дозволяє окреслити напрями і перспективи подальших наукових досліджень – виявити та акцентувати ті лагуни історії видань і осіб, причетних до їхнього функціонування, які на момент підготовки актуальної статті не вдалося заповнити.

Література

1. Амелин В. В., Денисов Д. Н., Моргунов К. А. Межэтнические и профессиональные отношения в Оренбургской области. Оренбург: ООО ИПК «Университет», 2013. 270 с.
2. Биба О. Що ми? Чиї діти? *Нова Рада*. Київ, 1917. № 175. 29 жовт. С. 3–4.
3. Від редакції. *Український Голос*. Омськ, 1917. № 3. 28 груд. С. 4. Рубр.: На Сибіру.
4. Від Редакції і Контори. *Український Голос*. Омськ, 1917. № 1. 16 груд. С. 4.
5. Газети України 1917–1920 років у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: каталог / авт.-уклад.: О. А. Вакульчук, О. С. Залізничук. Київ: НБВУ, 2014. 436 с.

6. Демченко Т., Кулінська С. Зі степів Оренбурзьких – на Вкраїну. *Скарбниця української культури*: зб. наук. пр. Чернігів, 2006. Вип. 7. С. 110–112.
7. До ласкавої уваги читачів. *Український Голос*. Омськ, 1918. № 1. 4 січ. С. 1.
8. До уваги читачів. *Український Голос*. Омськ, 1917. № 1. 16 груд. С. 1.
9. Доманський В. А. Газета «Українське слово» (1918) – перше українське періодичне видання у Томську. *Література та культура Полісся*. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2011. Вип. 61: Проблеми літературознавства, історії та культури України з погляду сучасності. С. 3–9.
10. Дроздовська О. Газета «Туркестанська Рада» (Ташкент, 1918–1919 рр.) – літопис українського громадського життя у Середній Азії. *Українська періодика: історія і сучасність*: доп. та повідомл. 11 Всеукр. наук.-теорет. конф., Львів, 29–30 листоп. 2013 р. Львів, 2013. С. 125–136.
11. Дроздовська О. Українська преса на Зеленому Клині й у Маньчжурії 1917–1921 рр.: історія функціонування та особистості. *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства*. Львів, 2017. Вип. 7(25). С. 18–65.
12. Дрок Р. Українці на Далекому Сході. *Вістник*. Львів, 1939. Кн. 6. Т. II. Черв. С. 423–427.
13. Животко А. Історія української преси. Мюнхен, 1989–90. 334 с.
14. Завьялов А. В. Социальная адаптация украинских иммигрантов: монография. Иркутск: Изд-во ИГУ, 2017. 179 с.
15. Кузеля З. З культурного життя України. *Вільне Слово*. Зальцвельд, 1918. Ч. 22(185). 16 берез. С. 2–3.
16. Кулеша Н. Український редактор і журналіст Іван Світ: діяльність на Далекому Сході. *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства*. Львів, 2016. Вип. 6(24). С. 438–447.
17. Кулеша Н. «Щире Слово» (1919–1920 рр.) з Владивостока – українська газета на Зеленому Клині. *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики*. Львів, 2010. Вип. 2(18). С. 128–138.
18. Любичанковский С. В., Тугай Т. И. Тема 11. Оренбургская губерния в период войн и социальных потрясений начала XX в. *Электронный научно-образовательный журнал «История»*. 2017. История Оренбургского края. URL: <https://arxiv.gaugn.ru/s207987840001830-2-1/> DOI: 10.18254/S0001830-2-1 (дата звернення: 03.08.2022).
19. Молощенков А. Н. Переселение украинцев на Южный Урал и проблемы их этнокультурного развития: дис. ... канд. ист. наук. Оренбург, 2010. URL: <http://www.dslib.net/istoria-otechestva/pereselenie-ukrainceva-na-juzhnyj-ural-i-problemy-ih-jetnokulturnogo-razvitija.html#4597642> (дата звернення: 20.06.2022).
20. Наконечна З. Українська преса Північного Кавказу (1917–1919 рр.): історія створення та проблеми функціонування. *Збірник*

праць Науково-дослідного інституту пресознавства. Львів, 2013. Вип. 3(21). С. 68–76.

21. Од Редакції. *Українське Слово*. Томськ, 1918. № 1. 12 жовт. С. 1.

22. Од Редакції. *Українське Слово*. Томськ, 1918. № 3. 5 падолист. С. 1.

23. Омськ, 16 грудня 1917 року. *Український Голос*. Омськ, 1917. № 1. 16 груд. С. 1.

24. Оренбург. *Українське Слово*. Томськ, 1918. Ч. 1. 12 жовт. С. 4. Рубр.: 3 життя Українців на Сибірі.

25. Приймається передплата на 1919 рік. *Українське Слово*. Томськ, 1918. № 3. 5 падолист. С. 1.

26. Світ І. Огляд преси Д. Сходу. *Маньджурський Вістник*. Харбін, 1935. № 26(113). 27 верес. С. 2–3.

27. Северіян О. Кулундинська Україна і наша колонізація. *Нова Рада*. Київ, 1917. № 145. 24 верес. С. 4.

28. Сніцарчук Л. Медіадіяльність українських громад міст Тифліса і Трапезунда 1917–1918 рр. *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики*. Львів, 2010. Вип. 2(18). С. 138–151.

29. Sprawozdania delegata від першого українського з'їзду в м. Омську про поїздку до Української Центральної Ради. *Український Голос*. Омськ, 1917. № 1. 16 груд. С. 3. Рубр.: 3 життя українців на Сибіру.

30. Старовойтенко І., Горбач Ю. «Рада» – щоденна українська газета Наддніпрянщини. Показчик змісту (1906–1908 роки): у 3 т. Київ: Темпора, 2021. Т. 1. 1224 с.

31. Сушко О. В. Українське населення Росії та сталінська національна політика (20-ті – початок 30-х рр. XX ст.). *Краєзнавство*. Київ, 2003. № 1–4. С. 90–93.

32. Тележинський Сергій Федорович. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Тележинський_Сергій_Федорович (дата звернення: 10.08.2022).

33. Українська Видавнича Спілка в Омську. *Український Голос*. Омськ, 1917. № 1. 16 груд. С. 3. Рубр.: 3 життя українців на Сибіру.

34. Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст.: іст.-бібліогр. дослідж. Львів, 2019. Т. 5: 1917 / уклад.: Л. В. Сніцарчук, М. М. Романюк (кер. проекту), М. М. Комариця, Н. М. Кулеша. 672 с.; Львів, 2020. Т. 6: 1918 / уклад.: Л. В. Сніцарчук, М. М. Романюк (кер. проекту), М. М. Комариця, Н. М. Кулеша. 776 с.

35. Український з'їзд на Сибіру. *Нова Рада*. Київ, 1917. № 158. 10 жовт. С. 2–3.

36. Українські й тематично українські періодичні й серійні видання в Російській Федерації та її попередниках (Друге видання пробної версії) / склав О. Малицький. Калгарі, Альберта, Канада, 2006. 76 с.

37. Хоменко О. Далекосхідна одіссея Івана Світа. Київ; Нью-Йорк, 2021. 584 с.

38. Шурхало Д. 100 років тому українці Сірого Клину створили в Сибіру власне самоврядування і військові підрозділи [інтерв'ю з Р. Захар-

ченком]. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29502876.html> (дата звернення: 05.07.2022).

39. Як називаються місяці по українському. *Український Голос*. Омськ, 1917. № 1. 16 груд. С. 4.

References

1. Amelin, V. V., Denisov, D. N., Morgunov, K. A. (2013). *Mezhetnicheskiye i konfessionalnye otnosheniya v Orenburgskoy oblasti* [Inter-ethnic and confessional relations in the Orenburg region], Orenburg: OOO IPK «Universitet», 270 (in Rus.).
2. Byba, O. (1917). *Shcho my? Chyi dity?* [Who are we? Whose children are?], *Nova Rada*, Kyiv, (175), 3–4 (in Ukr.).
3. (1917). *Vid redaktsii* [From the editors], *Ukrainskyi Holos*, Omsk, (3), 4, rubr.: Na Sybiru (in Ukr.).
4. (1917). *Vid Redaktsii i Kontory* [From the editors and office], *Ukrainskyi Holos*, Omsk, (1), 4 (in Ukr.).
5. Vakulchuk, O. A., Zalizniuk, O. S. (2014). *Hazety Ukrainy 1917–1920 rokiv u fondakh Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho: katalog* [Newspapers of Ukraine 1917–1920 in the funds of the V. I. Vernadsky National Library of Ukraine: catalogue], Kyiv: NBVU, 436 (in Ukr.).
6. Demchenko, T., Kulinska, S. (2006). *Zi stepiv Orenburzkykh – na Vkrainu* [From the Orenburg steppes to Ukraine], *Skarbnytsia ukrainskoi kultury: zb. nauk. pr.*, Chernihiv, (7), 110–112 (in Ukr.).
7. (1918). *Do laskavoi uvahy chytachiv* [For the kind attention of readers], *Ukrainskyi Holos*, Omsk, (1), 1 (in Ukr.).
8. (1917). *Do uvahy chytachiv* [For the attention of readers], *Ukrainskyi Holos*, Omsk, (1), 1 (in Ukr.).
9. Domanskyi, V. A. (2011). *Hazeta «Ukrainske slovo» (1918) – pershe ukrainske periodychnе vydannia u Tomsku* [The newspaper *Ukrainske slovo* (1918) – the first Ukrainian periodical in Tomsk], *Literatura ta kultura Polissia*, Nizhyn: Vydavnytstvo NDU im. M. Hoholia, (61: Problemy literaturoznavstva, istorii ta kultury Ukrainy z pohliadu suchasnosti), 3–9 (in Ukr.).
10. Drozdovska, O. (2013). *Hazeta «Turkestanska Rada» (Tashkent, 1918–1919 rr.) – litopys ukrainskoho hromadskoho zhyttia u Serednii Azii* [The newspaper *Turkestanska Rada* (Tashkent, 1918–1919) – a chronicle of Ukrainian public life in Central Asia], *Ukrainska periodyka: istoriia i suchasnist: dop. ta povidoml.* 11 Vseukr. nauk.-teoret. konf., Lviv, 29–30 lystop. 2013 r., Lviv, 125–136 (in Ukr.).
11. Drozdovska, O. (2017). *Ukrainska prеса na Zelenomu Klyni y u Manchzhurii 1917–1921 rr.: istoriia funktsionuvannia ta osobystosti* [The Ukrainian press in the Zeleny Klyn (Green Ukraine (Green Wedge) and Manchuria 1917–1921 yrs: a history of functioning and personalities], *Zbirnyk prats Naukovo-doslidnoho instytutu presoznavstva*, Lviv, (7(25)), 18–65 (in Ukr.).

12. Drok, R. (1939). Ukraintsi na Dalekomu Skhodi [Ukrainians in the Far East], *Vistnyk*, Lviv, (6, II), 423–427 (in Ukr.).
13. Zhyvotko, A. (1989–90). Istoriiia ukrainskoi presy [History of the Ukrainian press], Munich, 334 (in Ukr.).
14. Zavialov, A. V. (2017). Sotsialnaya adaptatsiya ukrainskikh immigrantov: monografiya [Social adaptation of Ukrainian immigrants: monograph], Irkutsk: Izd-vo IGU, 179 (in Rus.).
15. Kuzelia, Z. (1918). Z kulturnoho zhyttia Ukrainy [From the cultural life of the Ukraine], *Vilne Slovo*, Zaltsvedel, (22(185), 2–3 (in Ukr.).
16. Kulesha, N. (2016). Ukrainskiyi redaktor i zhurnalist Ivan Svit: diialnist na Dalekomu Skhodi [The Ukrainian editor and journalist Ivan Svit: activities in the Far East], *Zbirnyk prats Naukovo-doslidnoho instytutu presoznavstva*, Lviv, (6(24), 438–447 (in Ukr.).
17. Kulesha, N. (2010). «Shchyre Slovo» (1919–1920 rr.) z Vladyvostoka – ukrainska hazeta na Zelenomu Klyni [Shchyre Slovo (1919–1920) from Vladivostok – Ukrainian newspaper in Zelenyi Klyn], *Zbirnyk prats Naukovo-doslidnoho tsentru periodyky*, Lviv, (2(18), 128–138 (in Ukr.).
18. Lyubichankovskiy, S. V., Tugay, T. I. (2017). Tema 11. Orenburgskaya guberniya v period voyn i sotsialnykh potryasenyi nachala XX v. [Orenburg Region in the Period of Wars and Social Upheaval of the early 20th Century], *Elektronnyy nauchno-obrazovatelnyy zhurnal «Istoriya»*. *Istoriya Orenburgskogo kraja*. Retrieved from <https://arxiv.gaugn.ru/s207987840001830-2-1/> DOI: 10.18254/S0001830-2-1 (date of application: 03.08.2022) (in Rus.).
19. Moloshchenkov, A. N. (2010). Pereseleniye ukraintsev na Yuzhnyy Ural i problemy ikh etnokulturnogo razvitiya [Resettlement of Ukrainians to the Southern Urals and problems of their ethnic-cultural development]: dis. ... kand. ist. nauk, Orenburg. Retrieved from <http://www.dslib.net/istoria-otechestva/pereselenie-ukraincev-na-juzhnyj-ural-i-problemy-ih-jetnokulturnogo-razvitiya.html#4597642> (date of application: 20.06.2022) (in Rus.).
20. Nakonechna, Z. (2013). Ukrainska presa Pivnichnoho Kavkazu (1917—1919 rr.): istoriia stvorennia ta problemy funktsionuvannia [The Ukrainian press of the North Caucasus (1917—1919 yrs): history of formation and problems of functioning], *Zbirnyk prats Naukovo-doslidnoho instytutu presoznavstva*, Lviv, (3(21), 68–76 (in Ukr.).
21. (1918). Od Redaktsii [From the editors], *Ukrainske Slovo*, Tomsk, (1), 1 (in Ukr.).
22. (1918). Od Redaktsii [From the editors], *Ukrainske Slovo*, Tomsk, (3), 1 (in Ukr.).
23. (1917). Omsk, 16 hrudnia 1917 roku [Omsk, December 16, 1917], *Ukrainskyi Holos*, Omsk, (1), 1 (in Ukr.).
24. (1918). Orenburh [Orenburh], *Ukrainske Slovo*, Tomsk, (1), 4, rubr.: Z zhyttia Ukraintsev na Sybiri (in Ukr.).

25. (1918). Pryimaietsia peredplata na 1919 rik [Subscription for 1919 is being accepted], *Ukrainske Slovo*, Tomsk, (3), 1 (in Ukr.).
26. Svit, I. (1935). Ohliad presy D. Skhodu [Review of the Far East press], *Mandzhurskyi Vistnyk*, Kharbin, (26(113), 2–3 (in Ukr.).
27. Severiian, O. (1917). Kulundynska Ukraina i nasha kolonizatsiia [Kulundynian Ukraine and our colonization], *Nova Rada*, Kyiv, (145), 4 (in Ukr.).
28. Snitsarchuk, L. (2010). Mediadiialnist ukrainskykh hromad mist Tyflisa i Trapezunda 1917–1918 rr. [Media activity of Ukrainian communities of Tyflis and Trapezund in 1917–1918], *Zbirnyk prats Naukovo-doslidnoho tsentru periodyky*, Lviv, (2(18), 138–151 (in Ukr.).
29. (1917). Spravozdannia deliehata vid pershoho ukrainskoho zizdu v m. Omsku pro poizdku do Ukrainskoi Tsentralnoi Rady [Report of a delegate from the First Ukrainian Congress in Omsk on a trip to the Central Council of Ukraine], *Ukrainskyi Holos*, Omsk, (1), 3, rubr.: Z zhyttia ukraintsiv na Sybiru (in Ukr.).
30. Starovoitenko, I., Horbach, Yu. (2021). «Rada» – shchodenna ukrainska hazeta Naddnyprianschyny. Pokazhchyk zmistu (1906–1908 roky) [*Rada* – a daily Ukrainian newspaper of Dnieper Ukraine. Index of contents (1906–1908s)]: u 3 t., Kyiv: Tempora, (1), 1224 (in Ukr.).
31. Sushko, O. V. (2003). Ukrainske naselennia Rosii ta stalinska natsionalna polityka (20-ti – pochatok 30-kh rr. XX st.) [The Ukrainian population of Russia and Stalin's national policy (the 1920s – early 1930s)], *Kraieznavstvo*, Kyiv, (1–4), 90–93 (in Ukr.).
32. Telezhynskyy Serhii Fedorovych. Retrieved from https://uk.wikipedia.org/wiki/Тележинський_Сергій_Федорович (date of application: 10.08.2022) (in Ukr.).
33. (1917). Ukrainska Vydavnycha Spilka v Omsku [Ukrainian Publication Union in Omsk], *Ukrainskyi Holos*, Omsk, (1), 3, rubr.: Z zhyttia ukraintsiv na Sybiru (in Ukr.).
34. Snitsarchuk, L. V., Romaniuk, M. M., Komarytsia, M. M., Kulesha, N. M. (compilers). (2019). *Ukrainska prasa v Ukraini ta sviti XIX–XX st.* [Ukrainian press in Ukraine and the world of the 19th–20th centuries]: ist.-bibliohr. doslidzh., Lviv, (5: 1917), 672; Snitsarchuk, L. V., Romaniuk, M. M., Komarytsia, M. M., Kulesha, N. M. (compilers). (2020). *Ukrainska prasa v Ukraini ta sviti XIX–XX st.* [Ukrainian press in Ukraine and the world of the 19th–20th centuries]: ist.-bibliohr. doslidzh., Lviv, (6: 1918), 776 (in Ukr.).
35. (1917). Ukrainskyi zizd na Sybiru [Ukrainian congress of Siberia], *Nova Rada*, Kyiv, (158), 2–3 (in Ukr.).
36. Malytskyi, O. (compiler). (2006). *Ukrainski y tematychno ukrainski periodychni y seriini vydannia v Rosiiskii Federatsii ta yii poperednykakh (Druhe vydannia probnoi versii)* [Ukrainian and thematically Ukrainian periodical and serial editions in the Russian Federation and its predecessors (Second edition of the trial version)], Kalgari, Alberta, Kanada, 76 (in Ukr.).

37. Khomenko, O. (2021). *Dalekoskhidna odiseia Ivana Svita* [The Far Eastern Odyssey of Ivan Svit], Kyiv; New-York, 584 (in Ukr.).

38. Shurkhalo, D. (2018). 100 rokiv tomu ukraintsi Siroho Klynu stvorily v Sybiru vlasne samovriaduvannia i viiskovi pidrozdily [100 years ago, the Ukrainians of the Gray Wedge created their own self-government and military units in Siberia] [interviu z R. Zakharchenkom], *Radio Svoboda*. Retrieved from <https://www.radiosvoboda.org/a/29502876.html> (date of application: 05.07.2022) (in Ukr.).

39. (1917). Yak nazyvaiutsia misiatsi po ukrainskomu [What are the names of the months in Ukrainian], *Ukrainskyi Holos*, Omsk, (1), 4 (in Ukr.).

Olesia Drozdovska

Candidate of Philological Sciences, Senior Research Fellow
Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv
(Lviv, Ukraine)

UKRAINIAN PRESS OF GREY UKRAINE AND YELLOW UKRAINE IN 1917–1918

The article is devoted to research of a little-known fragment of 20th century Ukrainian press history. These are the newspapers «Zoria Novoho Zhyttia» (Slavhorod, 1917), «Orenburske Ukrainske Zhyttia» (Orenburh, 1918), «Ukrainets na Sybiru» (Omsk, 1918), «Ukrainske Slovo» (Tomsk, 1918) and «Ukrainskyi Holos» (Omsk, 1917–1918). From 1917–1918, they presented political views and helped consolidate Ukrainians of the Siryi Klyn (also: Grey Ukraine; “Grey Wedge”) and Zhovtyi Klyn (also: Yellow Ukraine; “Yellow Wedge”) – the regions of the compact residence of Ukrainian lands natives in Russia. The purpose of the article is to reconstruct the history of the Ukrainian press in Grey and Yellow Wedges, to determine the intention and tasks of the studied newspapers, to analyze their content, and to list the names of the people who participated in their creation and functioning.

To achieve this goal, general scientific (analysis, synthesis, generalization) and special (reconstruction of historical events, functional analysis, content analysis) methods of scientific research were used. The analysis of scientific research of Ukrainian press history in Russia in the time of the national liberation struggle of 1917–1921 proved that the stated topic has not been discussed in the scientific space of Ukraine and the world up to the present time. The article has systematized all known information about the researched print media, established the time and approximate duration of publication and periodicity, recorded the names of editors

and authors, analyzed the content of these newspapers, and defined their political positions. The conclusion notes that in the process of researching the individual fragments of the history of Ukrainian printed journalism, it is possible to discover and highlight little-known facts about the history of the newspapers and unknown aspects of the creative biographies of people involved in their functioning. Besides, such research helps to discover the lacunas in the history of the press and outline the directions and prospects of further scientific research.

Keywords: Grey Ukraine, Yellow Ukraine, Ukrainian press, «Zoria Novoho Zhyttia», «Orenburske Ukrainske Zhyttia», «Ukrainske Slovo», «Ukrainskyi Holos».

Мар'яна Комариця

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2951-1237>

доктор філологічних наук, старший науковий співробітник
Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника
(Львів, Україна)
komar_mar@ukr.net

УДК 070:271.4](477.83/.86)"19":305-055.2

ЖІНОЧА СТОРІНКА УКРАЇНСЬКОЇ КАТОЛИЦЬКОЇ ПЕРІОДИКИ

DOI: <https://doi.org/10.37222/2786-7552-2022-1-8>

У статті проаналізовано жіноче питання у релігійній періодиці Галичини міжвоєнної доби в контексті Католицької Акції – руху світського апостольства, статутом якого була Папська енцикліка 1922 р. «Ubi arcano Dei Consilio» [«Де таємничий Божий план?»]. Інститут родини став осердям уваги Святого Престолу, оскільки він об'єднав у собі питання подружжя, виховання дітей і молоді, ролі жінки як матері й виховательки та водночас її суспільного апостольського служіння. Концепт жінки розглянутий різновимірно – в історичній ретроспективі, у соціальній, релігійній та організаційній площинах, його теоретичне обґрунтування в контексті християнської парадигми подали О. Волянський, О. Назарук, Й. Скрутень, Є. Тишинська та ін. Хронологічні рамки публікацій охоплюють доарійську добу, княжі та козацькі часи, новітню історію, виокремлюючи такі знакові постаті нашого минулого, як княгиня Ольга, султана Роксолана, гетьманівна Настя Скоропадська та ін. Героїчні зусилля